

mr.sc. Slavko Zadnik
zamjenik Glavnog državnog odvjetnika
Republike Hrvatske

Nova korupcijska kaznena djela

U okviru ovog rada govori se o novim korupcijskim kaznenim djelima koja su inkriminirana izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN-105/04) u čl. 294.a i 294.b, te izmjenama kaznenog djela iz čl. 343. KZ s usporenim prikazom ovih kaznenih djela s kaznenim djelima iz čl. 347. i 348. KZ.

Uvod

Od stupanja na snagu Kaznenog zakona (NN-110/97) i početka njegove primjene 1. siječnja 1998. proteklo je više od 6 godina isti je do sada tri puta mijenjan (NN-27/98, 50/00, 129/00 i 51/01). Nakon toga predložena je obimna izmjena Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN-111/03) koja je stupila na snagu 15. srpnja 2003, a trebala se primjenjivati od 1. prosinca 2003. međutim, odlukom Ustavnog suda od 27. studenog 2003. (NN-190/03) zakon je ukinut, te se smatra da taj zakon nije ni donesen.

Dana 15. srpnja 2004. Hrvatski sabor donio je Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, čiji je tekst objavljen u Narodnim novinama broj 105/04 od 28. srpnja 2004.¹ Prema čl. 45. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona ovaj Zakon stupio je na snagu 1. listopada 2004. U okviru ovog članka bit će govora u svezi izmjena Kaznenog zakona o dva nova kaznena djela koja su inkriminirana u Glavi XXI koja nosi naslov Kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja i to a) kazneno djelo primanja mita u gospodarskom poslovanju iz čl. 294.a. i b) davanja mita u gospodarskom poslovanju čl. 294b. KZ i iz Glave XXV Kazneno djelo protiv službene dužnosti izmjene kaznenog djela protuzakonitog posredovanja iz čl. 343. KZ. Ova kaznena djela zajedno s postojećim kaznenim djelima davanja mita (čl. 347. KZ) i primanja mita (čl. 348. KZ) predstavljaju tzv. korupcijska kaznena djela. Ova kaznena djela često se nazivaju tajnim kaznenim djelima jer se pretpostavlja da je velika taman brojka ovih kaznenih djela iz razloga što niti jednoj strani u nedozvoljenoj radnji nije u interesu djelo razotkriti budući da su obje strane ostvarile određene probitke i koristi. To naime nisu djela koja se čine pred svjedocima, materijalni tragovi su izuzetno rijetki, a posebno što se ova kaznena djela teško dokazuju.

¹ Napominjemo da je u tijeku novi Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona

Obzirom na obim prije predloženih promjena hrvatskog kaznenog zakona i koje su se nalazile u Zakonu o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona iz 2003. godine koji je ukinut, te brojnih spornih pitanja stav je radne skupine koja je radila na novoj izmjeni Hrvatskog kaznenog zakona bio da se izmjenama pristupi u dvije faze. U prvoj bi se ograničilo samo na one promjene Kaznenog zakona koje su neophodne i hitne i za koje nisu potrebne temeljite znanstvene, stručne, praktične i kriminalno-političke analize i prosudbe koje su potrebne radi usuglašavanja kaznenog zakona s preuzetim međunarodnim obavezama, što je ovim izmjenama i učinjeno. U kasnijoj fazi raspravljalo bi se i analizirali svi raniji i novi teoretski, praktični i politički prijedlozi i razlozi za promjene kaznenog prava.²

Kako je materijalno kazneno zakonodavstvo Republike Hrvatske trebalo uskladiti s međunarodnim konvencijama koje je naša država ratificirala nakon stupanja na snagu Kaznenog zakona i njegovih kasnijih promjena, osobito na području organiziranog i kompjuterskog kriminala, suzbijanja terorizma svih oblika korupcije, te kaznenih djela ratnih zločina moralo pristupiti usuglašavanju Hrvatskog kaznenog zakona s standardima te savjetima europskih integracija, a što je smatramo hitnim.

Sve ove promjene Kaznenog zakona temelje se na nizu međunarodnih konvencija, a ovdje ćemo citirati samo neke koje se odnose na dio izmjena o kojima govorimo, to je konvencija UN protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta, Protokola za sprječavanje, suzbijanje, kažnjavanje, krijumčarenje ljudi, posebno žena i djece, te Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom kojim se dopunjuje Konvencija UN protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta (NN- međunarodni ugovori broj 14/02), ratificirana 7. studenog 2002., Kaznenopravna konvencija o korupciji Vijeća Europe (NN-Međunarodni ugovori broj 11/00) ratificirano 6. listopada 2000., a posebno u svezi čl. 7., 8 i 18. Konvencije. Konvencija o kibernetičkom kriminalu (NN- Međunarodni ugovori broj 9/02) ratificirana 3. srpnja 2002.

Ove konvencije primjenjuj se temeljem čl. 140. Ustava i uključene su u unutarnji pravni poredak.

Sukladno preuzetim obvezama iz Kaznenopravne konvencije o korupciji propisana su nova kaznena djela "Primanje mita u gospodarskom poslovanju u čl. 294a. i "Davanju mita u gospodarskom poslovanju u čl. 294b. KZ, te je izvršena izmjena kod kaznenog djela "Protuzakonitog poslovanja" iz čl. 343. KZ, čime je sada inkriminirano i pasivno protuzakonito posredovanje.

² Obrazloženje razloga zbog kojih se donose izmjene Kaznenog zakona prilikom donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (Narodne novine 105/2004)

U Kaznenom zakonu nismo imali kazneno djelo primanja mita u gospodarskom poslovanju kao ni kazneno djelo davanja mita u gospodarskom poslovanju, međutim, jasno je da je ovdje zapravo riječ o uvođenju posebnog oblika kaznenog djela primanja mita i davanja mita koje se događa u gospodarskom poslovanju čime se razdvojilo postupanje odgovornih osoba od postupanja službenih osoba. Ova djela i u obilježjima su nešto drugačije uređena. No, prije nego što damo usporedni prikaz ovih kaznenih djela, kao i djela protuzakonitog posredovanja (čl. 343. KZ) navodimo nekoliko podataka o stanju kriminaliteta kod ovih kaznenih djela.

Što se tiče novih kaznenih djela iz čl. 294a. i 294b. u protekloj godini nije zaprimljena ni jedna prijava što je razumljivo obzirom na kratko vrijeme primjene od tri mjeseca. Također nije zaprimljena niti jedna kaznena prijava prema Zakonu o odgovornosti pravnih osoba (NN-151/03) i ako se ovaj zakon primjenjivao pretežni dio prošle godine.

Kako bi dobili određenu sliku o koruptivnim kaznenim djelima prije izmjene KZ dat ćemo određene statističke pokazatelje Državnog odvjetništva Republike Hrvatske o kretanju ovih kaznenih djela prije svega prijavljivanju i presuđenju u strukturi podnositelja kaznenih prijava i počiniteljima kaznenih djela. Prema statističkim podacima u 2002. za kazneno djelo primanje mita iz čl. 347. KZ prijavljeno je 103 osobe, presuđeno 29, od toga na zatvorske kazne 4. Za kazneno djelo davanja mita iz čl. 348. KZ prijavljena je 71 osoba, presuđeno 36 osoba, a 35 osoba je osuđeno na kaznu zatvora.

U 2003. godini bilježi se pad prijavljenih za kazneno djelo primanja mita na 77, a davanje mita 71 osoba. Presuđeno je 6 osoba za kazneno djelo primanja mita i 3 osobe za kazneno djelo davanja mita.

U 2004. godini za kazneno djelo iz čl. 347. prijavljene su 54 osobe. Donijeta je 31 osuđujuća presuda. Od toga 14 zatvorskih. Za kazneno djelo iz čl. 348. podnijete su 63 prijave, donijete su 34 presude, od čega 6 zatvorskih. Inače uglavnom se pretežno izriču uvjetne osude.

Značajno je istaći kod ovih kaznenih djela npr. u 2004. godini veliku selekciju donošenjem rješenja o odbačaju kaznene prijave (35%) odnosno obustava i istraga (27%).

Pretežni podnositelji kaznenih prijava za kaznena djela primanja mita su građani od kojih je traženo mito, a najveći broj prijavljenih osoba su djelatnici policije koji npr. po utvrđenju prometnih prekršaja traže novac kako ne bi izvršili prekršajno prijavljivanje počinitelja. Nadalje, službenici koji obavljaju službene poslove u tijelima državne uprave, odgovorne osobe koje u pravnim osobama obavljaju gospodarsku djelatnost te državnim dužnosnicima.

Struktura prijavljenih osoba ukazuje da se prijavljuju osobe manjeg društvenog ranga i značaja, kao i lakša kaznena djela. Nasuprot tome kada se radilo o više rangiranim osobama ili težim kaznenim djelima takvi postupci nisu uspješno okončani. Pretpostavlja se, obzirom na karakteristike ovih kaznenih djela da se radi o djelima kako je naprijed rečeno koja se ne čine pred svjedocima često bez materijalnih tragova, pa je zaključak da se radi o velikoj tamnoj brojci, a što pokazuju i napisi u tisku o korupciji u pravosuđu, fakultetima i bolnicama. Kao moguće rješenje je primjena posebnih izvidnih mjera iz čl. 180. ZKP i čl. 41. Zakona o uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (NN-48/05), posebno tajno praćenje i tehničko snimanje osoba i predmeta te mjere simuliranog otkupa predmeta, simuliranog davanja potkupnine ili simuliranoe potkupnine³.

Primanje mita u gospodarskom poslovanju članak 294a. KZ

Čl. 294a. KZ primanje mita u gospodarskom poslovanju. Člankom 34. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona novuuređeno je kazneno djelo davanja mita u gospodarskom poslovanju.

Čl. 294a. glasi:

(1) Odgovorna osoba u pravoj osobi koja se bavi gospodarskim poslovanjem koja zahtijeva ili primi dar ili kakvu drugu korist ili koja primi obećanje dara ili kakve druge koristi da prilikom sklapanja posla ili pružanja usluga pogoduje drugoga tako da prouzroči štetu onome koga zastupa, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Odgovorna osoba u pravoj sobi koja se bavi gospodarskim poslovanjem koja zahtijeva ili primi dar ili kakvu drugu korist ili koja primi obećanja dara ili kakve druge koristi kao protuuslugu za sklapanja posla ili pružanje usluge, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseci do tri godine.

(3) Primiti dar ili druga imovinska korist oduzet će se.

³ Izvješće o radu državnog odvjetništva u 2004. godini

Kazneno djelo primanja mita iz čl. 347. glasi:

(1) Službena ili odgovorna osoba koja zahtijeva ili primi dar ili kakvu drugu korist ili koja primi obećanje dara ili kakve druge koristi da u granicama svoje ovlasti obavi službenu ili drugu radnju koju ne bi smjela obaviti ili da ne obavi službenu ili drugu radnju koja bi morala obaviti,

kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Službena ili odgovorna osoba koja zahtijeva ili primi dar ili kakvu drugu korist, ili koja primi obećanje dara ili kakve koristi da u granicama svoje ovlasti obavi službenu ili drugu radnju koja bi morala obaviti ili da ne obavi službenu ili drugu radnju koju ne bi smjela obaviti,

kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(3) Službena ili odgovorna osoba koja nakon obavljanja odnosno neobavljanja službene ili druge radnje navedene u st. 1. i 2. ovog članka, a u svezi s njom, zahtijeva ili primi dar ili kakvu drugu korist,

kaznit će se novčanom ili zatvorom do jedne godine.

(4) Primitveni dar ili druga imovinska korist oduzet će se.

Novo kazneno djelo u svojoj strukturi odgovara kaznenom djelom primanja mita (čl. 347. KZ) uz nužnu prilagodbu gospodarskom poslovanju, o svojstvu počinitelja kaznenog djela - odgovorna osoba u gospodarskom poslovanju, u pogledu modaliteta djela, opisa inkriminacija "sklapanje posla ili pružanje usluge" i djela krivnje - s dolusom usmjeren na to da sklapanje posla ili pružanjem usluge "prouzroči šteta onome koga zastupa" podmićena odgovorna osoba.

Kazneno djelo primanja mita može se pojaviti u tri osnovna oblika a) primanje mita da bi se izvršila nezakonita službena radnja (pravo pasivno podmićivanje), b) primanje mita da bi se izvršila zakonita službena radnja (nepravo pasivno podmićivanje) i c) primanje mita poslije izvršenja službene radnje (naknadno podmićivanje).

U st. 1. čl. 347. opisan je oblik djela koji predstavlja tzv. pasivno podmićivanje pri čemu počinitelj izražava spremnost da za nagradu nezakonito postupa. To slijedi iz opisa da obavi službenu radnju ili drugu radnju koji ne bi smio obaviti ili da ne obavi službenu radnju koju bi morao obaviti.

U st. 2. čl. 347. riječ je o nepravom pasivnom podmićivanju tj. počinitelj izražava spremnost da za nagradu obavi nešto što bi ionako morao obaviti, odnosno da ne obavi neku radnju koju ionako ne bi smio obaviti. Dakle, zahtijeva naplatu za nešto što ionako jest njegov posao, a u st. 3. istog čl.

opisano je naknadno pasivno podmićivanje to znači da počinitelj tek nakon obavljanja radnji iz st. 1. i 2. ovog čl. zahtijeva i primi dar ili kakvu drugu korist.

I novo kazneno djelo iz čl. 294a. KZ u st. 1. također određuje tzv. pasivno podmićivanje pri čemu počinitelj zahtijevajući nagradu izražava spremnost da prilikom sklapanja posla ili pružanja usluge pogoduje drugom i to tako da prouzroči štetu onome koga zastupa.

Iako je izbor riječi već na prvi pogled potpuno različit od onog u st. 1. čl. 347. ipak valja zaključiti da je riječ o nezakonitoj odnosno nepravilnoj radnji tj. postupanju odgovorne osobe.

Možemo zaključiti da je posrijedi nezakonito postupanje odgovorne osobe, no pri tom takvo koje mora izazvati štetnu posljedicu onome koga zastupa, djelo je u ovom kao i čl. 347. KZ dovršeno već primanjem dara, odnosno zahtijevanjem dara ili kakve druge koristi, ili pak primanjem obećanja dala ili kakve druge koristi i nije se zahtijevalo poduzimanje radnje zbog koje je taj dar obećan ili primljen.

U odnosu prema st. 2. čl. 294a. riječ je o pasivnom podmićivanju osobe koja izražava spremnost da za nagradu kao protuuslugu sklopi ili pruži uslugu. Ovdje se vidi da nije riječ o nekoj zabranjenoj nezakonitoj ili nepravilnoj radnji tj. posao ili usluga koji se imaju sklopiti, odnosno pružiti nisu pravno upitni, njima se direktno ne izaziva šteta zastupanom Dakle, riječ je o nepravom pasivnom podmićivanju.

U oba slučaja počinitelj zahtijeva ili prima dar ili kakvu dugu korist ili primi obećanje dara ili kave druge koristi izražavajući spremnost da sklopi pisao ili pruži uslugu, a ta posljedica ne mora nastupiti tj. ne mora uistinu doći do sklapanja posla i pružanja usluge. Važno bi bilo utvrditi sadržaj sporazuma, što se to zahtijeva od službene ili odgovorne osobe za što se daje dar ili kakva druga korist.

Kazneno djelo primanje mita u gospodarskom poslovanju nema odredbu koja bi odgovarala st. 3. čl. 347. KZ što znači da nije kažnjivo naknadno pasivno podmićivanje.

U opisu oba kaznena djela susrećemo se s izrazom "dar ili kakva druga korist".

Smatra se da je dar svaka tjelesna i netjelesna stvar a u netjelesnu stvar ulazi samo pravo. Drugo, korist - svaka korist koja ulazi u pojam dara ne mora uvijek biti materijalna. Mogu biti određene povlastice kao dobivanje

kredita ili stipendije. Dar ili druga kakva korist u svakom konkretnom slučaju treba biti takva da dovede ili da je podoban dovesti odgovornu osobu u položaj da se ponaša protivno pravilima standarda ili interesima službe koju je dužna zakonito i pravilno obavljati. Dakle, ono predstavlja vrijednost kojom davatelj mita nastoji utjecati na odgovornu ili službenu osobu te pridobiti njezinu naklonost tj. od nje izazvati spremnost na kršenja načela koja predstavljaju osnovu obavljanja službe.

Dar se smatra svaka imovinski vrijednost koja se nekom daje bez naknade tako da primalac poklona na taj način ostvaruje imovinsku korist. Može se sastojati u novcu, vrijednosnim papirima, umjetničnim predmetima, industrijskim proizvodima (automobili) drugim pokretnim stvarima. Predmetom poklona može biti i nepokretna imovina kao stan kuća, vikendica i sl. prava koja se mogu prenositi na drugog.

Pod "drugom koristi" treba u smislu ovog kaznenog djela smatrati sva ona primanja imovinskog i neimovinskog karaktera koja ostvaruje učinilac djela a ne mogu se smatrati poklonom kao što je dobivanje kredita pod vrlo povoljnim uvjetima, napredovanje u službi, putovanje u inozemstvo, a kao nagradu za nezakonito vršenje svoje službene dužnosti ili kao odgovorna osoba u gospodarskom poslovanju.

Vrijednost primljenog ili zahtijevanog dara odnosno koristi nije od značaja za postojanje djela.

Samo primanje poklona ili koristi može se manifestirati na različite načine - uzimanjem direktnim izjašnjavanjem da se uzima, suglašavanjem da se stavi na određeno mjesto ili preda drugoj sobi, ili da verbalno odbije ali ga prima i ponašanjem pokazuje da ne odbija (npr. stavljanjem u džep).

Kazneno djelo je dovršeno već samim zahtijevanjem mita, primanjem ili primanjem obećanog mita. Pokušaj je djelo dovršeno već samim zahtijevanjem dara ili kakve druge koristi, primanjem obećanja dara ili kakve druge koristi ili samim primanjem istih. Djelo je dovršeno u trenutku izražavanja spremnosti za počinjenje povrede službene dužnosti bilo da se radi o zahtjevu ili sklapanju izričitog ili prešutnog saveza. Ovakav stav opće je prihvaćen u u krivično pravnoj teoriji i sudskoj praksi. (Vrhovni sud Hrvatske Kž-3378/55).

Počinitelj djela iz čl. 294a. KZ može biti samo odgovorna osoba. osoba kojoj je povjeren određeni krug poslova u gospodarskom ili drugom poslovanju (čl. 89. st. 7. KZ i čl. 4. Zakona o odgovornosti pravnih osoba NN-151/03).

Davanje mita u gospodarskom poslovanju iz čl. 294b. KZ

Čl. 294b. KZ davanje mita u gospodarskom poslovanju. Čl. 34. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona novouređeno je kazneno djelo davanja mita u gospodarskom ili drugom poslovanju.

Čl. 294b. KZ glasi:

(1) Tko odgovornoj osobi u pravnoj osobi koja se bavi gospodarskim poslovanjem daje ili obeća dar ili kakvu koristi da prilikom sklapanja posla i pružanja usluge pogoduje drugoga tako da prouzroči štetu onome koga zastupa ili da posreduje pri takvom podmićivanju odgovorne osobe kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(2) Tko odgovornoj osobi u pravnoj osobi koja se bavi gospodarskim poslovanjem daje ili obeća dar ili kakvu drugu korist kao protuuslugu za sklapanje posla ili pružanje usluge ili tko posreduje pri takvom podmićivanju takve osobe kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(3) počinitelj kaznenog djela iz st. 1. i 2. ovog čl. koji je dao mito na zahtjev odgovorne osobe i prijavio djelo prije njegovog otkrivanja ili prije saznanja da je djelo otkriveno oslobodit će se od kazne.

(4) Dar ili imovinska korist iz st. 3. ovog čl. vratit će se davatelju.

Prema čl. 348. KZ - davanje mita kazneno djelo sastoji se:

(1) Tko službeno ili odgovornoj osobi daje ili obeća dar ili kakvu drugu korist da u granicama svoje ovlasti obavi službenu ili drugu radnju koju ne bi smjela obaviti ili da ne obavi službenu ili drugu radnju koju bi morala obaviti ili tko posreduje pri takvom podmićivanju službene ili odgovorne osobe kaznit će se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

(3) Tko službenoj ili odgovornoj osobi daje ili obeća dar ili kakvu drugu korist da u granicama svog ovlaštenja obavi službenu ili drugu radnju koju bi morala obaviti ili da obavi službenu ili drugu radnju koju ne bi smjela obaviti ili tko posreduje pri takvom podmićivanju službene ili odgovorne osobe kaznit će se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Stavovi 3. i 4. čl. 348. KZ istovjetni su osim što je u čl. 294b. izostavljena službena osoba.

Inkriminacija iz čl. 294b. kao i iz čl. 294a. temelje se na Kaznenopravnoj konvenciji o korupciji (NN- Međunarodni ugovori broj 11/00).

Ovo kazneno djelo u svojoj strukturi odgovara kaznenom djelom davanja mita (čl. 348. KZ) uz nužno prilagodbu gospodarskom poslovanju uz određene prilagodbe o svojstvu počinitelja kaznenog djela - odgovorna osoba u gospodarskom poslovanju u pogledu modaliteta djela opisa inkriminacija "sklapanje posla ili pružanje usluge" "sklapanje posla ili pružanjem usluge" s namjerom da "prouzroči šteta onome koga zastupa" podmićena odgovorna osoba.

Kazneno djelo davanja mita vrlo je usko vezano s kaznenim djelom primanja mita. Aktivni i pasivni podmićivač gotovo se uvijek pojavljuju zajedno. U većini situacija to je uglavnom dvosmjerni proces korupcije, davanje i primanje mita su tzv. delikti susretanja.

Davanje mita je suprotnost djelu iz čl. 294a. U biti, ovdje su određene sudioničke radnje podignute na rang samostalnog kaznenog djela. Može se raditi o uspjelom ili neuspjelom poticanju. Treba uvijek praviti razlike između radnje iz čl. 294b. i sudioničkih radnji u djelu iz čl. 294a. koje su i tamo moguće. Radnja počinjenja djela davanja mita je davanje mita ili obećanje mita. Djelo je dovršeno davanjem ili obećanjem dara ili neke druge koristi ili izvršenim posredovanjem u davanju dara ili neke druge koristi bez obzira da li je neka odgovorna osoba prihvatila dar ili drugu korist i obećanja dara ili te koristi. Za postojanje djela ne traži se niti to da odgovorna osoba obavi jednu radnju iz čl. 294b. U slučaju da je odgovorna osoba obavila zahtijevanu radnju kojom su ostvarena sva bitna obilježja nekog drugog kaznenog djela (npr. krivotvorenje službene isprave iz čl. 212.) davatelj mita ili posrednik pri podmićivanju kazneno će odgovarati i za davanje mita (iz čl. 294b. st. 1.) ali i kao poticatelj (čl. 37. KZ) na drugo kazneno djelo.

U slučaju obećanja mita, radi se o jednostranoj izjavi volje koja mora doći do druge strane, pa će djelo postojati bez obzira da li odgovorna osoba prihvatila obećanje dara, ali je za postojanje djela nužno da je odgovorna osoba za tu ponudu, to obećanje saznala. Davanje dara ili kakve druge koristi postoji i onda kad davatelj nije izričito naglasio u koju ga svrhu daje ili ga iz okolnosti konkretnog slučaja može zaključiti da se usluga sastoji od pogodovanja drugome prilikom sklapanja ugovora ili pružanja neke usluge. Djelo postoji i kad je odgovorna osoba odmah odbila ponudu, nije važno ni je li odgovorna osoba već odlučila tražiti ili primiti mito kao ni od koga je potekla inicijativa. Kod davanja mita putem posrednika (druge osobe) nije nužno da davatelj mita poimenično zna za osobu kojoj se daje ili obećava davanje dara ili neke druge koristi već je dovoljno da je поближе određen krugu odgovornih osoba kojima treba dati dar ili druga korist.

Sukladno st. 2. ovog čl. djelo davanje mita postoji kada netko odgovornoj osobi daje ili obeća dar ili kakvu drugu korist da u granicama svog ovlaštenja obavi radnju koju bi ionako moralo obaviti, sklapanje posla ili pružanje usluge ili tko posreduje pri ovakvom podmićivanju odgovorne osobe.

Djelo je u biti navođenje odgovorne osobe na povredu ovlaštenja, pa je stoga opravdano znatno lakše od djela primanja mita iz čl. 294a.

U čl. 924b. KZ predviđena je odgovornost za posredovanje pri podmićivanju. Ne postoji ovo djelo kao naknadno podmićivanje osim ako dar ili neka druga korist nije bila ugovorena tada će se raditi o djelu primanja odnosno davanja mita.

Djelo posredovanja mita predviđeno u st. 1. i 2. ovog čl. je u biti pomaganje počinitelja djela aktivnog podmićivanja, koje pomaganje se ne tretira kao sudioništvo samostalno djelo.

U st. 3. predviđena je mogućnost oslobađanja od kazne a prema st. 4. dar ili imovinska korist iz st. 3. vraća se davatelju. Radi lakšeg dokazivanja djela uvodi se pogodbeni elementi vezani za spremnost u suradnji kroz oslobođenje od krivnje ili kazne. Tako u čl. 294b. st. 3. i čl. 348. st. 3. počinitelj koji je dao mito prije saznanja da je djelo otkriveno oslobodit će se od kazne.

Davatelj mita pod određenim okolnostima može biti oslobođen od kazne ta odluka ukoliko su ostvarene zakonske pretpostavke uvijek je na strani suda koji odlučuje da li će biti okr. oslobođen od kazne ili neće. Takva odredba postoji i u čl. 348. st. 3. KZ.

Treba naglasiti da novi Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona predviđa pooštavanje kazni za kaznena djela iz čl. 294a. st. 1. i 2. i 294b., st. 1., čl. 347. st. 1. i 2. i čl. 348. st. 1. KZ.

Protuzakonito posredovanje iz čl. 343. KZ

Članak 343. KZ protuzakonito posredovanje. Člankom 44. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona preuređeno je kazneno djelo čl. 343. KZ.

Članak 343. KZ sada glasi:

(1) Tko zahtijeva i primi dar ili kakvu drugu korist, ili tko primi ponudu ili obećanje dara ili kakve druge koristi za sebe ili drugu fizičku ili

pravnu osobu da iskorištavanjem svog službenog ili društvenog položaja ili utjecaja posreduje da se obavi službena ili druga radnja koja bi se morala obaviti, ili da se ne obavi službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti,

kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.

(2) Kaznom iz st. 1. ovog članka kaznit će se tko iskorištavanjem svog službenog ili društvenog položaja ili utjecaja posreduje da se obavi službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti ili da se ne obavi službena ili druga radnja koja bi se morala obaviti.

(3) Ako je za posredovanje iz st. 2. ovog članka počinitelj primio dar ili kakvu drugu korist, ili ako je primio ponudu ili obećanje dara ili kakve druge koristi za sebe ili drugu fizičku ili pravnu osobu, a ne radi se o počinjenju drugog kaznenog djela za koje je propisana teža kazna,

počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina

(4) Tko drugome ponudi, obeća ili daje dar ili kakvu drugu korist, namijenjenu toj osobi ili drugoj fizičkoj osobi ili pravnoj osobi, da iskorištavanjem svog službenog ili društvenog položaja ili utjecaja posreduje da se obavi službena ili druga radnja koja bi se morala obaviti ili da se ne obavi službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti,

kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine

(5) Tko drugome ponudi, obeća ili daje dar ili kakvu drugu korist namijenjenu toj osobi ili drugoj fizičkoj ili pravnoj osobi da iskorištavanjem svog službenog ili društvenog položaja ili utjecaja posreduje da se obavi službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti ili da se ne obavi službena ili druga radnja koja bi se morala obaviti,

kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN-105/04) u Glavi XXV kaznenih djela protiv službene dužnosti čl. 44. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona izmijenjen je čl. 343. Ovo djelo zajedno s djelima iz čl. 347. i 348. KZ (kao i djela iz čl. 294a. i b) KZ dio je antikorupcijskih mjera u oblasti kaznenog prava i zaštite zakonitosti objektivnosti, nepristranosti i nepotkupljivosti državnih i drugih službi. Ono je na tragu sadržaja čl. 12. Kaznenopravne konvencije o korupciji (NN-MU-11/00).

Ovim izmjenama djelomično je dopunjen st. 1. pribavljanje dara ili koristi za sebe ili drugu fizičku ili pravnu osobu kojim se traži intervencija da se inače zakonito postupi.

U st. 2. je traženje da se obavi službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti, ili da se ne obavi službena ili neka druga radnja koja bi se morala obaviti.

Nove su inkriminacije u st. 4. i 5. kojim se predviđa kažnjavanje počinitelja tzv. pasivnog protuzakonitog posredovanja. Kazneno djelo iz st. 4. nešto je blaže u odnosu na djelo iz st. 5.

Kaznenim djelom se inkriminira aktivno i pasivo trgovanje utjecajem putem nezakonitog posredovanja. Posredovati ovdje znači utjecati na službenu ili drugu službenu osobu u vezi s radnjama i njezina zvaničnog djelokruga, a u korist neke treće osobe koja je zainteresirana da se jedna takva radnja obavi ili ne obavi (st. 1.) ili je zainteresirana da se obavi jedna nezakonita radnja ili pak da se ne obavi radnja koju bi se moralo obaviti. Različiti su oblici posredovanja, nagovaranje, prijateljsko ili kolegijalno nagovaranje, obećanje dara, može se obaviti konkludentnim radnjama.

Počinitelj djela je širi od pojma službene osobe (čl. 89. st. 3.) jer pored nje djelo može počinuti svatko tko koristi svoj društveni položaj i utjecaj (društveno, politički, kulturni, sportski djelatnici). Počinitelj kaznenog djela može biti bilo koja osoba iako je to uglavnom osoba za čiju korist ili u čije ime se posreduje.

Ovo djelo nije isto što i djelo davanja mita (čl. 348.) jer ovdje počinitelj ne daje službenoj osobi nikakvo mito već samo na nju utječe svojim ugledom, položajem i autoritetom, a od djela primanja mita razlikuje se u tome što počinitelj ovog kaznenog djela ne prima dar ili kakvu korist kako bi on (počinitelj djela) obavio ili propustio obaviti neku službenu radnju, već za to da bi utjecao na neku drugu službenu osobu da ona to obavi. Kazneno djelo ulazi u krugu delikata protiv službene dužnosti, jer je po svom sadržaju oblik zlouporabe službenog položaja i ovlasti upravljeno je upravo protiv zakonito i pravilnog obavljanja službene dužnosti.

U st. 1. i 2. inkriminira se aktivno protuzakonito posredovanje, a u čl. st. 4. i 5. pasivno protuzakonito posredovanje.

Ovo djelo čini tko zahtijeva ili primi dar ili kakvu drugu korist ili tko primi ponudu ili obećanje dara ili kakve druge koristi, kako bi korištenjem svog službenog položaja ili društvenog položaja utjecao i posredovao da se obavi ili ne obavi neka službena ili neka druga radnja koja se ne bi smjela obaviti. Djelo se sastoji u protuzakonitom posredovanju za obavljanje zakonite službene radnje.

Djelo je dovršeno sami primanjem dara ili koristi ili prihvatom ponude ili obećanja dara ili druge koristi.

"Kazneno djelo protuzakonitog posredovanja iz čl. 343. st. 1. KZ (prije čl. 233. st. 1. KZH) dovršeno je već samim primanjem nagrade radi protuzakonitog posredovanja, dakle sasvim neovisno o tome je li počinitelj ili nije postupao i s namjerom da iskorištavanjem svog položaja posreduje da se obavi ili ne obavi neka službena ili druga radnja." (VSRH br. KŽ-140/85).

Kazneno djelo iz st. 4. je nešto blaže u odnosu na djelo iz st. 5., jer se protuzakonitim posredovanjem očekuje obavljanje službene ili druge radnje opisano u st. 1. dok djelo iz st. 5. obuhvaća radnje iz st. 2.

Ako osoba za čiju korist ili u čije ime se posreduje potiče drugu osobu na izvršenje radnje počinjenja odgovarat će kao poticatelj na pasivno protuzakonito posredovanje. Kazneno djelo je dolusno. Počinitelj delikta iz st. 4. i 5. postupa s ciljem da treba osoba poduzme neku radnju iz opisa ove dvije inkriminacije. Djela su dovršena poduzimanjem radnji počinjenja neovisno je li očekivani utjecaj obavljen i je li on polučio željeni rezultat.

Zaključak

Možemo zaključiti da je Republika Hrvatska uvidjevši da korupcija u svim svojim pojavnim oblicima predstavlja jednu od temeljnih zapreka ostvarivanja pravne države i vladavine prava poduzima, te prihvaćajući određene međunarodne standarde i mjerila uključila se u borbu protiv korupcije unošenjem novih kaznenih djela, između ostalog inkriminiranje kaznenih djela koji su prikazani u ovom članku.

Literatura:

- Davor Derinčinović: Kazneno djelo davanja mita u Hrvatskoj i usporednom kaznenom zakonodavstvu i sudskoj praksi, Hrvatska pravna revija 3/01
- Franjo Bačić: Krivično pravo, Zagreb 1979. god.
- Franjo Bačić - Šime Pavlović: Komentar Kaznenog zakona, Organizirator, Zagreb 2005. god.
- Bogdan Zlatarić: Krivični zakoni u praktičnoj primjeni, Narodne novine 1956,1958
- Ana Garačić: Kazneni zakon u sudskoj praksi, Naklada Zadro, 2001.